

N:o 44.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1894, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om beviljande af ytterligare
anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.*

(R. A.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 120) har herr *F. Berglöf* jemte tretton andra af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen måtte till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden och under bestämmelser i öfrigt, som af 1891 års Riksdag blifvit fastställda, till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ytterligare ett extra anslag af fem millioner kronor, att utgå under åren 1895 och 1896.

Till stöd för denna hemställan hafva motionärerne till en början erinrat, att, då Riksdagen år 1891 beviljade ett anslag af 5,000,000 kronor till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar, att utgå under åren 1892—1896, motioner förelågo om anslaget's bestämmande till 10,000,000 kronor, samt att redan vid 1892 års riksdag motioner framkommo om anslaget's höjande till sistnämnda belopp, i hvilka motioner anfördes, bland annat:

»att staten, likasom den hittills endast i några jernförelsevis mindre betydande undantagsfall gjort förlust på de till enskilda jernvägsföretag utlemnade lånen, med den skärpta kontroll öfver företagens rentabilitet och förvaltning samt i betraktande af den numera högst

»betydligt billigare anläggningskostnaden, ej heller hädanefter bör kunna »på dessa lån göra någon förlust;»

»att det från statens sida icke är fråga om någon särskild uppoffring, utan staten endast kommer att uppträda såsom kreditförmedlare för att sätta särskilda orter i tillfälle att fylla sitt lånebehof till »minst betungande annuitetsbelopp;»

»att i allt fall de särskilda orterna måste för erhållande af statens låneunderstöd göra betydande egna uppoffringar, hvilka torde få »anses såsom det bästa vitsordet om den mening, som i dessa orter utbildat sig om jernvägens gagn — ja, outhärlighet;»

»att för närvarande priset på de för jernvägsbyggnad erforderliga materialier ställer sig lågt, och således tidpunkten synes gynsam för »ifrågavarande företag;»

»att det äfven ur synpunkten att bereda tillfällen till arbetsförtjenst vore önskligt, om den lifaktighet, som visat sig hafva uppstått »för anskaffande af jernvägskommunikationer, erhöles verksamt understöd;» och

»att under nuvarande konjunkturer på penningmarknaden staten »synes kunna till billig ränta anskaffa de för utlåningen erforderliga »medel».

Motionärerne hafva vidare meddelat förteckning å *dels* koncessionerade jernvägar, hvarå arbetet ej påbörjats vid 1893 års slut, *dels* jernvägar, hvarå koncession sökts och hvarom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen afgifvit utlåtande, *dels ock* jernvägar, hvarå koncession sökts, men hvarom bemälda styrelse icke afgifvit utlåtande, hvarjemte motionärerne erinrat, hurusom 1891 års lånefond redan vore disponerad för fyra jernvägsföretag, som fått fondens hela belopp, 5,000,000 kronor, emellan sig fördeladt.

I motionen anföres härefter, att af berörda uppgifter framginge, dels att förslag till jernvägsbyggnader i många och olika delar af landet föreläge till behandling, dels ock att ett fåtal jernvägar kunnat erhålla låneunderstöd från de vid 1891 års riksdag beviljade medel; att för en del af de ifrågasatta jernvägarne arbetet med samlandet af nödigt byggnadskapital så långt fortskridit, att jernvägsföretagets utförande endast vore beroende af möjligheten att erhålla lån till hälften af anläggningskostnaden; att vid granskning af förslagen, der sådant redan icke skett, det med all säkerhet skulle framgå, att flera af de ifrågasatta jernvägarne borde beviljas understöd medelst statslån; att gent emot den vid 1891 års riksdag uttalade mening, att, då anslagna medel skulle fylla behofvet af understödsmedel för de jernvägsföretag,

som kunde ifrågakomma till utförande under åren 1892—1896, det således visat sig, att ytterligare anslag härutinnan vore af nöden; samt att det icke kunde anses vara en obillig eller oskäligen begäran från de orter, som ännu vore i saknad af jernvägsförbindelser, att, då de sjelfva offrade betydande summor, statsmedel i form af lån lemnades för att göra det möjligt att utföra tillämnade jernvägsföretag.

Då flera till byggnad ifrågasatta jernvägar kunde bringas till utförande, om låneunderstöd intill högst halfva anläggningskostnaden blefve för dem beviljad;

då härvid från statens sida icke påkallades någon uppoffring, utan endast utgifvande af lån, derå ränta och amortering skulle erläggas;

då de orter, som med ifrågavarande lån skulle understödjas, vore i största behof af jernvägar och under många år med stilla tålmod afvaktat den tidpunkt, då för dem skulle beredas de samfärdsmedel, som redan kommit andra orter till godo; och

då nödigt vore att bereda arbete och utkomst åt de från statens jernvägsbyggnader lediga arbetare,

hemställde motionärerne om bifall till motionen.

Sedan 1871 och 1876 årens Riksdagar, hvar för sig, till Kongl. Maj:ts förfogande ställt en lånefond för enskilda jernvägar af 10,000,000 kronor, att utgå med 2,000,000 kronor årligen under fem års tid, nedsatte Riksdagen år 1881 den för nästkommande femårsperiod 1882—1886 beviljade fonden till 5,000,000 kronor, att utgå med 1,000,000 kronor om året, och har Riksdagen derefter såväl år 1886 som år 1891 fasthållit vid sistnämnda belopp. Oanmärkt bör dock ej lemnas, att Riksdagen dessutom för vissa jernvägsföretag anvisat särskilda lån, uppgående åren 1882—1886 till 2,345,500 kronor och åren 1887—1891 till 2,068,000 kronor, hvadan under dessa femårsperioder såsom låneunderstöd för enskilda jernvägar anvisats inalles 7,345,500 kronor och 7,068,000 kronor, samt att under nuvarande femårsperiod Riksdagen för anläggning af jernväg mellan Hernösand och Sollefteå beviljat särskildt lån å 2,350,000 kronor. Det belopp, som under de senaste femårsperioderna anslagits till jernvägsån, är sålunda för åren 1892—1896 redan uppnådt. Att nu öfverskrida detta belopp genom att för periodens återstående två år anslå ytterligare medel för lån till jernvägar, synes utskottet icke vara att tillråda, allra minst i den omfattning motionärerne föreslagit, helst åtskilliga förhållanden bjuda till varsamhet vid beviljandet af anslag för jernvägsån.

Det må väl såsom regel vara riktigt, att, på sätt i motionen framhålles, vid utgifvandet af sådana lån från statens sida icke påkallas någon uppoffring, enär å lånen skall erläggas ränta jemte årligt amorteringsbelopp, men den omständigheten, att riksgäldskontorets utestående fordran för förfallna men icke verkställda inbetalningar å utgifna lån för enskilda jernvägar m. m. under de senaste fem åren vuxit med i det närmaste 1,000,000 kronor (jfr utskottets utlåtande n:o 21 sid. 3), kan icke annat än mana till ett försigtigt handhavande af statens lånereörelse för jernvägsändamål och talar, enligt utskottets uppfattning, emot en så hastig utsträckning af samma rörelse som den, motionärerne ifrågasätta. Då erfarenheten visat, att jernvägsbolag sökt kringgå de för statslåns erhållande bestämda vilkor, torde för öfrigt kunna ifrågasättas, huruvida icke, innan ytterligare medel anslås till lån för jernvägsanläggningar, nu gällande föreskrifter med afseende å dylika lån böra underkastas revision. En sådan synes emellertid lämpligast ega rum i sammanhang med beviljandet af ny lånefond och fastställandet af vilkor för erhållande af lån från densamma.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att herr F. Berglöfs m. fl. ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 13 april 1894.

På statsutskottets vägnar.

Gustaf Sparre.